OPERA LUI ION CREANGĂ REFLECTATĂ ÎN POVEŞTI, POVESTIRI, AMINTIRI

Liliana IONAŞCU, profesor, grad didactic II
Şcoala Gimnazială nr. 33, Galaţi, România

Abstract. *Through his fairy tales and stories, as well as by Reminders ..., Ion Creangă accredited in Romanian literature a new way of stories, conceived according to popular patterns but realized in a personal manner.*

Along with Eminescu, Caragiale, Slavici, Ion Creanga represents one of the four columns of light and beauty of classical literature, loved for his humor and intelligence. Creangă's life is a jovial blending of his spiritual wealth with the poverty of material existence as he confessed.

Ion Creangă (n. 1 martie sau 10 iunie 1837, Humulești; d. 31 decembrie 1889, Iași) a fost un scriitor român. Recunoscut datorită măiestriei basmelor, poveștilor și povestirilor sale, Ion Creangă este considerat a fi unul dintre clasicii literaturii române mai ales datorită operei sale autobiografice *Amintiri din copilărie*.

Tinerețea lui Creangă este bine cunoscută publicului larg prin prisma operei sale capitale Amintiri din copilărie. În 1847 începe școala de pe lângă biserica din satul natal. Fiu de țăran, este pregătit mai întâi de dascălul din sat, după care mama sa îl încredințează bunicului matern ("tatal mamei, bunicu-meu David Creangă din Pipirig"), David Creangă, care-l duce pe valea Bistriței, la Broșteni, unde continuă școala. În 1853 este înscris la Școala Domnească de la Târgu Neamț sub numele Ștefănescu Ion, unde îl are ca profesor pe părintele Isaia Teodorescu (Popa Duhu). După dorința mamei, care voia să-l facă preot, este înscris la Școala catihetică din Fălticeni ("fabrica de popi"). Aici apare sub numele de Ion Creangă, nume pe care l-a păstrat tot restul vieții. După desființarea școlii din Fălticeni, este silit să plece la Iași, absolvind cursul inferior al Seminarului teologic "Veniamin Costachi" de la Socola.

În primul volum postum sunt publicate basmele. Culese din gura poporului de către un povestitor care însuși crescuse în mijlocul lumii din sate, ele au un farmec deosebit, au expresiuni, construcții și gândiri ciudate care se vor personifica în *Ivan Turbincă*. În aceasta din urmă regăsim tema din *Toderică*, povestirea lui Costache Negruzzi. Aici Dumnezeu blagoslovește turbinca lui Ivan ca să intre într-însa cine o vrea Ivan și fără voia lui să nu poată ieși.

A doua categorie de lucrări a lui Creangă o formează anecdotele, povestiri cu dezvoltări lungi, cu o intrigă bine condusă și cu subiecte cel mai adesea din istoria contemporană lui. În "Cinci pâini" aflăm o satiră la adresa judecătorilor și avocaților, pe care îi numește "ciorogari, porecliți și apărători"; această povestire demonstrează că, pe lângă umor, Creangă se pricepea si la matematică. În două povestiri de acest tip aflăm despre o persoană istorică interesantă. Ion Roată, unul dintre deputații țărani în divanul ad-hoc. Cea intitulată "Ion Roată și Unirea" este o glumă cu multă finețe satirică la adresa stratului conducător al țării, care nu voiește a recunoaște drepturile țărănimii.

Pe când se discutau punctele programului partidului unionist prin toate cercurile sociale din Moldova, mai mulți boieri, membri ai partidului, cheamă pe deputații țărani ca să le explice programa și în special chestiunea „Unirii”. Toți țăranii păreau convinși de argumentele boierilor afară de Moș Ion Roată.

În cele din urmă unul din boieri îl invită să ridice singur o piatră mare ce se afla în grădină. Neputând s-o facă singur, Roată e ajutat de ceilalți țărani. "Acum ai înțeles", întreabă boierul. Roată răspunde: *Am înțeles așa, că până acum noi țăranii am dus fiecare câte o piatră mai mare sau mai mică*

BDD-A32464 © 2019 Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:52 UTC)

pe umere, însă acum suntem chemaţi a purta împreună tot noi, opinca, o stâncă pe umerele noastre.

Prima parte a operei lui Creangă o formează precum am vazut, mai mult reproducerea producțiunilor poporane. Ne-am înșela însă dacă l-am socoti ca un culegător de folclor: trebuie să-l privim ca pe unul ce a trăit la țară, a supt oarecum sucul acestei literaturi poporane și apoi a dat drum liber fanteziei sale. De aceea basmele și poveștile lui, deși înfățișează în mod admirabil spiritul poporului de la țară, pun însă în evidență însușirile lui literare proprii.

O altă față, mai puțin cunoscută, a lui Creangă este cea a poveștilor licențioase: *Povestea poveștilor*.

Povestirea - este o poveste de dimesniuni mai reduse decât ale legendei aunor întâmplări adevărate (sau prezentate ca adevărate); - povestitorul îşi confudă persoana cu cea a eroului; - narează un singur fapt prin prezenţa unui monoepisod; - debutează printr-un univers cunoscut oamenilor (cadru real): „Era odată un om sărac”, însă pe parcurs cadrul real interferează cu fabulosul, iar sfârşitul idealizat este cuprins în realitate; - eorul este un om obişnuit care aspiră spre ideal; - este apropiată de nuvelă ca întindere; - prezentarea a unui erou care îndeplineşte faptele narate din unghiul naratorului

Basmul - este o poveste de dimensiuni ample a unor întâmplări neadevărate – denunţate ca atare prin sistemul formulelor de deschidere şi de închidere a naraţiunii; - povestiotorul nu-şi confundă persoana cu cea a eroului; - existenţa a unei succesiuni coerente de idei în prezentarea acţiunii; - personaje numeroase, tipizate sub alt nume: - eroul ideal – model al condiţiei umane (Mezinul, tânărul, ş.a.); - personaje importante; - personaje secundare; - personaje episodice.

Eminescu descopera geniul lui **Creanga,** il introduce la Junimea si-l stimuleaza sa-si scrie si sa-si publice opera. Intr-un timp, relativ scurt, intre anii 1881 – 1882, povestile, povestirile, inclusiv primele trei parti din ***“Amintiri din copilarie”*** vad lumina tiparului.

Amintiri din copilarie a fost publicat în revista Convorbiri literare, dupa moartea scriitorului. Lucrare zugrăveşte lumea copilului din satul moldovenesc de acum un veac, vârsta inocenţei, dar şi procesul complex al formării umane.

Amintirile din copilărie reprezintă partea cea mai personală a operei lui Creangă. Acestea i-au stabilit reputația de mare prozator. Într-adevăr, alcătuirea meșteșugită a frazei, în care se vede totuși tonul poporan, - scoaterea la iveală a multor provincialisme cu o putere de expresie deosebită, vivacitatea narațiunii și sinceritatea cu care povestește cele mai intime detalii ale vieții lui de copil, toate acestea fac din opera lui Creangă una din cele mai însemnate opere ale literaturii române.[1]

Amintiri din copilărie” explică acum, la peste o sută de ani de la apariţie, uimitoarea perenitate a operei lui Ion Creangă; mai mult chiar, confirmă necontenitul ei urcuş către zenitul marilor valori ale spiritualităţii româneşti. Poate tocmai de aceea, profunzimea nebănuită a „Amintirilor din copilărie” ne obligă la câteva consideraţii menite să sublinieze semnificaţiile cele mai durabile ale acestei opere literare, polarităţile ei esenţiale: raportul dintre real şi imaginar sau cum se construieşte spaţiul imaginar al operei; corelaţia dintre real şi mitic, iar, în cadrul acesteia, raportul dintre mitic şi fabulos, uneori chiar de fantastic. „Amintiri din copilărie” înfăţişează lumea Humuleştiior cu oamenii ei ce devin entităţi constituite odată pentru totdeauna. „Amintiri din copilărie” este romanul vârstei de aur, „copilăria universală”, proiectată într-un univers care este matricea unui popor, cel român. Nică este centrul acestui univers şi demersul narativ comentează un personaj care se iniţiază în legile vieţii. Ca şi Harap-Alb, ca şi alte personaje din poveştile iui Creangă, Nică pleacă de acasă în căutarea unui rost.

„Amintiri din copilărie”, opera de maturitate a lui Creangă, scrisă după ce autorul încheiaseră ciclul poveştilor, nu este o scriere subiectivă ci, cum observase Titu Maiorescu, o scriere memorialistică cu caracter de bildungsroman: „primul roman al copilăriei ţărăneşti” din istoria literaturii române. Ca şi celelalte scrieri, „Amintri din copilărie” apare, mai întâi, în revista „Convorbiri literare”: primele două părţi în anul 1881, în numerele din ianuarie şi aprilie, reproduse apoi de Eminescu şi în revista „Timpul”; partea a treia în 1882, în numărul din martie; iar partea a patra a fost citită în cercul condus de N. Beldiceanu, tot la Iași (1888) și a fost publicată postum, împreună cu întregul operei, în volumul al doilea al primei ediţii „Scrierile lui Ion Creangă” (Iaşi, 1892). Spre deosebire de încercările memorialistice ale scriitorilor paşoptişti, care nu au neglijat deloc genul (C. Negruzzi – „Cum am învăţat româneşte”, Alecu Russo – „Amintiri”, V. Alecsandri – „Vasile Porojan”, Ion Ghica – „Scrisori către V. Alecsandri”), „Amintiri din copilărie” nu mai are un caracter fragmentar şi predomină ficţiunea în raport cu aspectul documentar. Nică este, în primul rând, un personaj, iar ceilalţi eroi nu sunt scoşi nici o clipă din timpul

[1] Vl. STREINU, Ion Creangă, în „Clasicii noștri”, Ed. Tineretului, 1969

BDD-A32464 © 2019 Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:52 UTC)

lor, care este timpul epic şi nu timpul istoric.[1] Despre toţi aceştia autorul nu furnizează informaţii complete, nu aflăm bunăoară ce au devenit ei în continuare (cum face Alecsandri cu „Vasile Porojan”, spre exemplu).

Cartea este un „roman” al vârstei inocente şi al formării, al modelării umane. Proiectată în spaţiul unui sat moldovenesc de munte de la mijlocul secolului trecut, copilăria nu reflectă numai dominantele vârstei, ci şi specificul mediului ambiant. De aceea, „Amintiri din copilărie” este şi o evocare a satului tradiţional, un tablou fidel al unei lumi trăind în spiritul obiceiurilor fixate printr-o existenţă multimilenară.[2] De fapt, copilăria este, în integralitatea ei, şi mai ales cum o prezintă Creangă, în aură mitică, un joc nesfârşit, textul însuşi dobândind un evident caracter ludic, pe care nici interpretarea critică nu ar trebui să-l părăsească.

Despre autorul care a scris primul roman al copilariei, din literatura romana, ***“Amintiri dincopilarie”***, George Calinescu vorbea ca despre *“intaiul mare scriitor roman, iesit din sanul poporului, sciind despre popor insa ridicandu-se la mijlocul marii arte”.*

Alaturi de Eminescu, Caragiale, Slavici, **Ion Creanga** reprezinta una din cele patru coloane de lumina si frumusete ale literaturii clasice, iubit pentru umorul si inteligenta lui. Viata lui **Creangă** reprezintă o jovială îmbinare a bogăţiei sale spirituale cu sărăcia existenţei materiale după cum singur marturisea – *“precum am fost eu sărac ieri şi alaltăieri şi săptămâna trecută şi în an şi în toată viaţa, apoi nu am fost de când sunt”*

Acest invatator priceput, autor de manuale pentru elevi, acest povestitor neîntrecut a adus o mare contribuţie la dezvoltarea literaturii româneşti cu poveştile sale, inspirate din popor ***(Povestea porcului”, Povestea lui Harap Alb”, “Ivan Turbinca”, “Soacra cu trei nurori”)*** şi cu relatarea din ***“Amintiri din copilarie”*** din vremea cand era *“o bucată de humă însufletită”, “fericit şi asa cred ca au fost toţii copiii de când îi lumea şi pământul, măcar să zică cine ce-ar zice” , “la casa părinâilor”*- o copilarie obisnuita a copilului universal, cu bucurii si necazuri, petrecuta in mijlocul unor oameni gospodari si harnici, dar plini de voie buna, intr-un sat patriarhal cu traditiile si obiceiurile sale.

Prin basmele și povestirile sale, ca și prin Amintiri..., Ion Creangă a acreditat în literatura română un nou mod de-a povesti, conceput după tipare populare, dar realizat într-o manieră personală. Scriitorul din Humulești nu imită pe nimeni. El creează structuri narative și de limbaj atât de originale, încât nu poate avea imitatori. Alături de M. Eminescu, I.L. Caragiale, Ion Creangă face parte din acea triadă de aur a culturii române care a intrat în circuit universal. În operele acestor scriitori atât de diferiți întâlnim o fuziune foarte elocventă și convingătoare între spiritul local și spiritul universal. Fertilizat de miracolul geniului, povestitorul din mahalaua Țicăului a scris o operă deschisă spre toate meridianele globului.

Ion Creangă (1839-1889) este considerat cel mai mare povestitor al românilor. El crează opera extrem de unitară sub raportul conţinutului, o opera care este alcatuită din poveşti: Punguţa cu doi bani, Povestea porcului, Ivan Turbinca, Harap-Alb; povestiri: Inul şi canepa, Cinci pâini; nuvela: Mos Nichifor Cotcariul ţi romanul Amintiri din copilărie. Paginile scrise de Creangă constituie adevarate modele de folosire a limbii vii a poporului, care este ridicat pe culmi artistice fără să- i se modifice caracterul autentic popular.

Privind în ansamblu se poate concluziona că Ion Creangă a fost – alături de alţi scriitori români clasici, moderni sau contemporani – unul dintre preferaţii editurilor româneşti şi străine. Operele lui au fost editate periodic, sub diverse forme, indiferent de factorii sociali, economici, culturali sau de altă natură. Interesant este că Ion Creangă a fost editat în volum postum, o parte din operă publicându-i-se antum în reviste literare celebre şi în manualele şcolare editate sub îngrijirea sa. Textele publicate în reviste pot fi considerate componente ale unei ediţii Creangă preoriginală. Abordarea operei lui Creangă din diverse puncte de vedere a influenţat tipul de ediţii produse şi difuzate cititorilor (dintre tipurile de 184 ediţii Creangă se menţionează: ediţii de popularizare, ediţii bibliofile, ediţii şcolare, ediţii critice, ediţii actualizate, ediţii adăugite, ediţii cu texte paralele, ediţii academice, ediţie diplomatică, ediţie limitată, ediţie omagială, ediţie poliglotă, ediţii prescurtate). De asemenea se menţionează că unele ediţii Creangă includ în opera scriitorului doar textele literare, însă există şi numeroase ediţii care au inclus şi textele neliterare (articole, corespondenţă). La apariţia ediţiilor şi-au adus contribuţia importanţi oameni de cultură şi de litere (prefaţatori, editori ştiinţifici, ilustratori, traducători etc).

[1] I. IORDAN, Stilistica limbii române, Ed. Științifică, 1975
[2] G. CĂLINESCU, Ion Creangă, E.P.L., 1964

BDD-A32464 © 2019 Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:52 UTC)